

aprueba la convocatoria para la adquisición de ejemplares de obras literarias escritas en euskera o traducidas al mismo. La iniciativa objeto de esta orden se adscribe a la atribución que el departamento tiene, a través de la Dirección General de Política Lingüística, y al amparo del decreto de normalización lingüística, de fomentar el uso público y social del euskera. Se considera que un modo eficaz de conseguir dicho objetivo es, precisamente, el impulsar la creación literaria, o la traducción al mismo de obras escritas originariamente en otras lenguas. Se pretende con ello facilitar la difusión de la producción realizada, así como favorecer la lectura en euskera mediante la adquisición de obras literarias. La cantidad que se destina a la empresa a la que nos estamos refiriendo es de 3.500.000 ptas. Se establece un límite a la adquisición por parte de la Administración pública de obras literarias, en concreto del 30 % del total de la edición de cada libro presentado, realizándose el cálculo sobre el precio de venta al público, IVA incluido.

I. 10. CRÒNICA DEL PRINCIPAT D'ANDORRA

Pere CAVERO

Llicenciat en història

Introducció

La Universitat d'Andorra, creada l'any 1997,¹ ingressa el juliol de 1999 en l'Institut Joan Lluís Vives, que engloba les universitats d'àmbit català.

La contractació de persones i serveis de l'Administració central, de l'Administració local, de les entitats parapúbliques i de les entitats d'utilitat pública segueix les mateixes direccions que les assenyalades en la *Crònica* anterior.²

1. Vegeu *Butlletí Oficial del Principat d'Andorra* de 20 d'agost de 1997, núm. 53.

2. Vegeu «Crònica legislativa del Principat d'Andorra», *REVISTA DE LENGUA I DRET*, núm. 30, pàg. 331-339.

El Consell General, poder legislatiu del Principat d'Andorra, aprova en la sessió del dia 16 de desembre de 1999 la Llei d'ordenament de l'ús de la llengua oficial, que es publica en el núm. 2 del *Butlletí Oficial del Principat d'Andorra* de 12 de gener de 2000, pàg. 66-72, i que reproduïm a continuació.

La Llei és actualment vigent i reforça el text constitucional.

LLEI D'ORDENACIÓ DE L'ÚS DE LA LLENGUA OFICIAL
(*Butlletí Oficial del Principat d'Andorra* núm. 2, any 12, de 12 de gener de 2000)³

Atès que el Consell General en la seva sessió del dia 16 de desembre de 1999 ha aprovat la següent:

Llei d'ordenació de l'ús de la llengua oficial

EXPOSICIÓ DE MOTIUS

La llengua catalana és la llengua pròpia del poble andorrà; per tant, és un dels elements primordials que en defineixen la identitat. El nostre idioma constitueix un element fonamental de la nostra cultura, que com la resta del patrimoni que la integra, mereixen la màxima protecció que li puguin oferir els poders públics. El dinamisme de la societat andorrana moderna i l'indubtable interès públic que té el fet de preservar l'ús de la nostra llengua en tots els àmbits, fan necessària la promulgació d'una Llei com la present.

Aquesta Llei es redacta amb l'objectiu de fer efectiu l'article 2.1 de la Cons-

titució, que disposa que «la llengua oficial de l'Estat és el català».

El veïnatge amb dues llengües de gran abast demogràfic, la tradició de l'ensenyament a Andorra en aquestes dues llengües, la incidència dels mitjans de comunicació de masses i, més modernament, la forta immigració vinculada al creixement de l'economia i de la societat andorranes en aquestes darreres dècades, poden arribar a posar en perill la vitalitat de la nostra llengua. De fet, des de la fi del segle passat fins ara, tant el Consell General com el Govern i els comuns s'han pronunciat mitjançant ordinacions, decrets o altres disposicions relatives a àmbits diversos en favor de l'ús de la llengua oficial.

La diversitat de parlants de llengües diferents, el paper que té cada grup lingüístic dins la societat, el caràcter marcadament turístic de moltes fonts de riquesa i les relacions socials que se'n deriven i, sobretot, la facilitat de la po-

3. El *Butlletí Oficial del Principat d'Andorra* núm. 11, any 12, de 8 de març de 2000, publica una *Correcció d'errata*, que diu: «Vist que s'ha detectat l'omissió dels guions de tall de paraules en la publicació de la Llei d'ordenació de l'ús de la llengua oficial publicada al *BOA* núm. 2, any 12, de data 12 de gener del 2000, es procedeix a la seva íntegra publicació que queda redactada com segueix», pàg. 464. La llei es publica a continuació, pàg. 464-470.

blació per expressar-se en diversos idiomes, són els factors que justifiquen la necessitat d'una regulació més àmplia com la present, que doni resposta a les qüestions exposades i que posi a l'abast de la població els mecanismes necessaris per preservar la identitat lingüística d'Andorra.

Com a llengua de l'Estat, i també com a vehicle d'expressió col·lectiva de la societat andorrana, el català n'ha de ser la llengua d'ús general. Aquest objectiu s'ha d'assolir amb un esperit de justícia, d'obertura i de respecte de les altres expressions lingüístiques.

La Llei no omet el dret i el deure que tenen les persones que no parlen la llengua oficial, de mantenir una relació d'integració lingüística amb Andorra. Aquesta relació s'ha de produir des de la conservació i també la promoció dels seus valors culturals. Queda clar, doncs, que qualsevol altre grau més elevat d'integració lingüística que el que esmenta la Llei només pot ser resultat d'una opció plenament lliure de la persona, i no pot ser ni forçada ni tan sols induïda.

La voluntat integradora que presideix la Llei s'oposa decididament a qualsevol actitud d'intransigència, que només podria ser provocada per una interpretació errònia del text.

En aquest mateix sentit, la Llei, tot i que estableix sancions d'acord amb la legislació andorrana existent sobre aquesta matèria, té un objectiu positiu de promoció i es caracteritza per oferir possibilitats de rectificació pròpies per a cada cas i prèvies sempre a la sanció, la qual és considerada efectivament com el darrer recurs per al compliment de les disposicions que s'hi estableixen.

Finalment, la Llei també té en compte l'establiment de mecanismes de pro-

tecció i promoció de la variant del català pròpia d'Andorra, sense perjudici de la unitat de la llengua.

TÍTOL PRELIMINAR

Article 1

Llengua oficial

La llengua oficial de l'Estat és el català.

Article 2

Objectius de la Llei

Aquesta Llei té per objecte el desenvolupament de l'article 2.1 de la Constitució amb les finalitats següents:

- a) Garantir l'ús oficial del català.
- b) Generalitzar el coneixement del català.
- c) Declarar els drets lingüístics i establir-ne els mecanismes de protecció.
- d) Preservar i garantir l'ús general del català en tots els àmbits de rellevància pública, en l'ensenyament, en els mitjans de comunicació i en les activitats culturals, socials i esportives.
- e) Estendre la consciència social sobre el fet que el català és un bagatge cultural indispensable per al manteniment de la identitat del país.
- f) Vetllar pel patrimoni lingüístic andorrà.

Article 3

Drets lingüístics generals

Tothom té dret a ser atès i correspost en català en les seves relacions orals i escrites amb qualsevol administració pública i amb les entitats i els organismes que en depenen; amb els serveis sanitaris i els serveis socials, amb els professionals liberals i els col·legis que els agrupen,

amb les associacions, amb les entitats esportives i amb les organitzacions empresarials, professionals i corporatives.

Article 4

Deures lingüístics generals

1. Tots els andorrans tenen el deure de conèixer la llengua catalana.

2. Tothom té el deure d'usar la llengua catalana en els casos previstos en aquesta Llei i en la resta de l'ordenament jurídic.

Article 5

Persones jurídiques

El contingut dels articles 3 i 4 és aplicable a les persones jurídiques pel que fa a la seva activitat al Principat d'Andorra.

Article 6

Integració dels no catalanoparlants

El Govern ha de promoure els mitjans necessaris per fer efectius el dret i el deure de mantenir una relació d'integració lingüística amb Andorra de les persones d'altres grups lingüístics que hi resideixen amb caràcter permanent.

Article 7

Varietats lingüística andorrana

La variant de la llengua catalana a Andorra ha de ser objecte d'estudi i protecció.

TÍTOL I

DE LA LLENGUA OFICIAL

Article 8

Llengua de les institucions públiques

1. El català és la llengua emprada per totes les institucions públiques

d'Andorra d'acord amb l'ordenament jurídic. També és la llengua de les societats públiques i de totes aquelles empreses o entitats en què participen les administracions públiques. Per tant, és la llengua de:

a) Les lleis, els reglaments i tots els altres textos oficials; de totes les activitats administratives i judicials, i en general de les administracions, les societats públiques i les entitats parapúbliques.

b) Tots els documents que emanen de les administracions públiques andorranes.

c) Les relacions orals de les administracions públiques, sense perjudici de l'ús d'altres llengües en les relacions amb estrangers que no comprenguin el català.

d) Els instruments públics.

e) Els assentaments dels registres públics i els documents que s'inscriuen o que emanen d'aquests, amb les excepcions legalment autoritzades.

f) Els efectes timbrats i els impresos oficials andorrans. Excepcionalment, les administracions poden fer impresos multilingües a més del català, després de l'informe preceptiu del ministeri encarregat de la política lingüística.

g) Tots els escrits, projectes, pressupostos i documents en general adreçats a qualsevol administració andorrana. En el cas de dificultats raonables per aportar els documents en la llengua oficial, l'administració de què es tracti pot dispensar d'aquesta obligació, excepte si es preveu que seran fets públics.

2. Els paràgrafs anteriors no són aplicables a les relacions exteriors, per a les quals regeixen les normes interna-

cionals. En aquestes relacions, les administracions andorranes s'han d'obligar a usar la fórmula de la versió en llengua catalana, escrita en paper oficial, i la seva corresponent traducció, escrita en paper blanc. La versió en llengua catalana és l'única que se signa i se segella.

Article 9

Empreses col·laboradores

1. Les empreses adjudicatàries de contractes amb les administracions públiques han d'utilitzar el català en tot allò que es relacioni amb l'execució del contracte.

2. Igualment, les altres empreses o entitats que estableixin algun conveni o col·laboració amb les administracions públiques han d'utilitzar el català en tot allò que es refereixi al conveni o la col·laboració.

3. En les bases, les clàusules, els convenis, els plecs de condicions i altres documents reguladors de concessions, les administracions públiques han de reflectir les estipulacions adequades per aplicar els apartats anteriors.

Article 10

Personal i càrrecs al servei de l'Administració

En les proves selectives que es realitzen per accedir al servei de les administracions públiques, i també per a la promoció dins d'aquestes administracions, els aspirants han d'acreditar la capacitat d'ús oral i escrit de la llengua oficial necessària per a la funció d'aquelles places.

Article 11

Actualització administrativa

Les administracions públiques faciliten el reciclatge progressiu del català

del personal al seu servei. Han d'afavorir l'actualització del llenguatge jurídic i administratiu mitjançant la difusió de llibres d'estil, formularis, vocabularis i altres eines que promoguin la correcció de la llengua catalana, tot protegint la variant del català pròpia d'Andorra i n'han de prescriure l'ús obligatori.

TÍTOL II

DE L'ÚS SOCIAL I PÚBLIC

Article 12

El català, llengua de les activitats públiques

1. La llengua catalana és la llengua d'ús general en totes les activitats socials i públiques.

2. En els congressos, simposis i altres actes públics de caràcter internacional es pot emprar com a llengua d'ús la llengua o les llengües que determini l'organitzador.

Article 13

Turisme

A les oficines de turisme i als organismes i establiments dedicats a la promoció turística s'atén el públic en l'idioma que faciliti la comunicació. Els opuscles i les publicacions que editin o distribueixin poden ser en qualsevol idioma, a més del català.

Article 14

Toponímia

1. La forma oficial dels topònims del Principat d'Andorra és l'andorrana, en llengua catalana. Correspon al Govern, mitjançant les disposicions adequades i d'acord amb les diferents corporacions locals afectades, la deter-

minació dels noms oficials dels territoris, dels nuclis de població, urbanitzacions i de les vies interurbanes. El nom de les vies urbanes el determina la corporació local corresponent.

2. Les denominacions aprovades pel Govern amb les corporacions locals afectades són les legals dins el territori andorrà, i la retolació, la publicitat, l'etiquetatge, la documentació i altres usos de les administracions públiques, de les empreses i les persones jurídiques s'hi han d'acordar.

Article 15

Noms comercials i denominacions socials, rètols d'establiment i publicitat

1. Els noms comercials, les denominacions socials i els rètols d'establiment s'han de redactar en català.

2. Tot altre rètol oficial o privat, publicitari, comercial, informatiu o de qualsevol altra mena ha de ser també redactat en català.

3. Els cartells, proclames, propaganda, prospectes, catàlegs, trameses publicitàries, anuncis, tant orals com escrits, que es difonguin o es distribueixin dins d'Andorra s'han de fer en català. En lloc secundari poden utilitzar-se expressions en altres llengües, sempre que la superfície que ocupin sigui inferior al tema principal, redactat en català.

4. S'apliquen en aquesta matèria les normes i excepcions contingudes en la Llei de noms comercials, denominacions socials i rètols d'establiment. També s'exceptuen del que prescriu l'apartat 3 els catàlegs, cartells i prospectes editats a l'estranger i que es distribueixen des de l'estranger.

5. S'exceptuen del que preveu l'a-

partat 3 els missatges adreçats exclusivament a un grup lingüístic diferent del català en qualsevol camp de les seves relacions internes.

6. Tota la publicitat comercial i els cartells editats i distribuïts a Andorra dels cinemes, els teatres, els espectacles i qualsevol altra manifestació cultural pública han de ser redactats en la llengua oficial, sense perjudici dels títols i les denominacions en altres llengües.

Article 16

Etiquetatge i altres textos

Les etiquetes, les instruccions, la garantia i els altres escrits inserits en els productes elaborats, fabricats, envasats o etiquetats al Principat i distribuïts en el seu territori destinats al consum interior han de contenir tots els textos almenys en la versió catalana, la qual no pot ocupar un lloc secundari. En poden quedar exceptuats els productes de consum elaborats a Andorra en ús de llicències i franquícies estrangeres, o forma contractual similar, quan per la seva natura hagin de tenir el mateix o similar etiquetatge que els elaborats en altres llocs. Les condicions que han de regir aquestes excepcions es regularan per reglament.

Article 17

Establiments turístics i de restauració

Tots els hotels, restaurants, bars, cafeteries i altres establiments d'hoteleria i restauració han de redactar els menús, les cartes, les llistes de preus, l'oferta de serveis i qualsevol altre imprès o informació pública en català. També poden fer-ho en lloc secundari en qualsevol altra llengua.

Article 18

Equipaments socials

1. El personal que presta serveis sanitaris o socials té el deure de conèixer i d'expressar-se en la llengua oficial, sense perjudici de l'ús d'altres llengües quan sigui necessari per a l'atenció dels usuaris que no comprenquin el català.

2. El Govern pot autoritzar excepcions al paràgraf anterior per raons d'interès públic.

3. En els equipaments socials destinats a infants i joves la llengua de comunicació és la catalana.

4. El paràgraf 1 també és d'aplicació als centres penitenciaris i a les relacions amb els interns.

Article 19

Transport públic

A tots els serveis de transport públic, els impresos, els avisos i les comunicacions internes i als usuaris, tant verbals com escrites, s'han de fer en català, llevat de les indicacions que els vehicles porten de fàbrica i sense perjudici de l'ús d'altres llengües en l'atenció individualitzada dels usuaris.

Article 20

Personal que presta servei al públic

1. Per tal de fer possible l'exercici dels drets lingüístics previstos a l'article 3, totes les empreses establertes a Andorra han de posar els mitjans per garantir l'atenció al públic en català.

2. Aquesta obligació és especialment exigible a professionals lliures o treballadors autònoms, al personal sanitari i personal de serveis socials, i als establiments turístics i comercials.

3. Sense perjudici del que preveuen els paràgrafs anteriors, el Govern pot condicionar reglamentàriament l'autorització per a l'exercici de determinades professions a l'acreditació prèvia del coneixement de la llengua oficial.

Article 21

Comunicacions per altaveu

1. Les comunicacions per altaveu als establiments comercials i a les societats públiques del país es fan en català tot i que s'hi pot afegir la traducció a les llengües que siguin necessàries per a la bona comunicació.

2. Aquesta prescripció s'estén als centres esportius, a les discoteques, a les estacions d'esquí, als concerts, als espectacles, i a qualsevol altre indret o activitat oberts al públic.

3. S'exceptuen del que preveu l'apartat 2 anterior els missatges adreçats exclusivament a un grup lingüístic diferent del català en qualsevol camp de les seves relacions internes.

Article 22

Contractes i altres documents

1. Qualsevol part interessada té l'obligació de contractar en català i rebre en aquest idioma els contractes de treball, els contractes anomenats d'adhesió i els contractes normats.

2. Les entitats financeres, d'assegurances o qualsevol altra que elabori impresos i formularis destinats als clients i als proveïdors, han de disposar d'exemplars en llengua catalana dels documents esmentats.

3. Quan els documents contractuals a què es refereixen els apartats anteriors emanin d'empreses no andorra-

nes, es complirà el que prescriu aquest article amb l'entrega d'una traducció. És vàlida la clàusula que estableixi que, en cas de discrepància, preval la redacció en la llengua original.

4. Tothom ha de redactar i té dret a rebre, les comandes, les factures, els pressupostos, els rebuts, els projectes i, en general, la documentació pròpia de la contractació mercantil, en català.

TÍTOL III

DE L'EDUCACIÓ I L'ESPORT

Article 23

El català, llengua de l'educació

Tot el que fa referència a la llengua en l'àmbit educatiu es regula per la legislació específica en aquesta matèria i pels convenis internacionals establerts.

Article 24

Altres centres

El català és, així mateix, la llengua instrumental de les entitats esportives i de les guarderies o llars d'infants. Es pot recórrer a l'ús auxiliar individualitzat d'altres llengües a l'efecte de facilitar la comunicació i l'aprenentatge del català.

TÍTOL IV

DELS MITJANS DE COMUNICACIÓ SOCIAL I LES INDÚSTRIES CULTURALS

Article 25

Llengua dels mitjans de comunicació social

1. La llengua emprada als mitjans de comunicació d'Andorra, tant en la programació com en la publicitat, és l'oficial.

2. Quan intervenen en un programa o emissió persones que s'expressen en llengües diferents de la catalana, és facultatiu de traduir o subtítular aquestes intervencions, però ha de fer-se per a totes de la mateixa forma.

3. No obstant el que prescriu l'apartat primer, els mitjans de comunicació poden tenir programes o seccions en una llengua diferent de la catalana, en les condicions que reglamentàriament es determinin.

Article 26

Difusió

Les administracions públiques han d'afavorir i promoure la presència del patrimoni lingüístic d'Andorra en els mitjans de comunicació propis.

Article 27

Correcció lingüística

Tots els organismes i les empreses que treballen en el camp dels mitjans de comunicació, siguin quines siguin les seves característiques, han de garantir la correcció en l'ús de la llengua.

Article 28

Promoció, espectacles i edició

Amb la finalitat d'impulsar i difondre la llengua oficial, les administracions públiques han de fomentar:

a) La signatura d'acords o convenis de col·laboració amb les empreses, els organismes i les associacions dels sectors implicats, per potenciar la producció i la difusió de premsa, llibres, productes impresos, productes audiovisuals o informàtics o altres que es puguin crear, en català.

b) L'exhibició, venda o lloguer, en

qualsevol mitjà audiovisual, de pel·lícules, curts i documentals en versió catalana o subtitulada en català, que tindran prioritat per damunt de còpies en d'altres llengües.

c) El teatre, els espectacles i qualsevol altra manifestació cultural pública en la llengua oficial.

Títol V

DE LA PROMOCIÓ INSTITUCIONAL

Article 29

Foment i altres mesures

1. Sense perjudici dels drets i els deures previstos en l'ordenament jurídic, les administracions públiques han de fomentar l'extensió de l'ús del català en les activitats mercantils, publicitàries, culturals, associatives, esportives i de qualsevol altra mena.

2. Entre altres mesures, les administracions:

a) Poden establir subvencions, premis, guardons o acords de col·laboració, per a les iniciatives en favor de la llengua que vagin més enllà de les obligacions que estableix aquesta Llei.

b) Han d'afavorir l'ús del català en la informàtica i les noves tecnologies.

Article 30

Altres mitjans per a la difusió de la llengua

1. Sense perjudici dels drets i els deures establerts en aquesta Llei, el Govern ha de posar a disposició de tota la població els mitjans per aconseguir els objectius que es desprenen d'aquesta Llei.

2. Especialment són obligacions del

Govern a través dels ministeris competents:

a) Regular les titulacions que acreditin els coneixements de català, tenint en compte les necessitats i les peculiaritats andorranes.

b) Promoure l'ensenyament del català i la correcció lingüística a les empreses i les entitats que ho sol·licitin, mitjançant l'oferiment de cursos i la correcció de textos curts.

c) Elaborar un mapa sociolingüístic d'Andorra que serà revisat periòdicament per tal d'adequar a la realitat la planificació i la política lingüístiques i, alhora, de valorar la seva incidència en el progressiu coneixement, ús i correcció de la llengua oficial.

d) Crear la consciència sobre la importància del coneixement i l'ús de la llengua oficial per part de tots els ciutadans no catalanoparlants. Amb aquesta finalitat, el Govern ha d'establir i aplicar mecanismes de planificació lingüística, que incloguin campanyes i altres actuacions específiques per afavorir l'ús de la llengua oficial en àmbits on és insuficient.

Article 31

Equipaments i activitats culturals i esportives

Les administracions públiques han de promoure l'expressió i les iniciatives en llengua catalana, tant al país com a l'exterior; han d'impulsar equipaments com ara biblioteques, videoteques, centres culturals, museus, arxius, acadèmies o altres, i han de promoure activitats culturals, especialment en el camp de la producció literària, de l'expressió cultural popular, dels festivals i de les indústries culturals en general.

Article 32

Planificació lingüística

1. El Govern assumeix la planificació, l'organització, la coordinació i la supervisió del procés de difusió de l'ús de la llengua oficial del país.

2. El Govern encarrega al ministeri competent en política lingüística la coordinació de les responsabilitats sectorials que puguin correspondre als altres ministeris en aquesta matèria, i segueix les actuacions relacionades amb la llengua que duguin a terme altres administracions i entitats.

Article 33

Organismes encarregats de la política lingüística

1. El Govern ha de tenir un òrgan encarregat de la política lingüística, i dotar-lo dels mitjans necessaris per dur a terme les seves funcions.

2. El Govern, a través d'aquest òrgan, s'encarrega de la coordinació entre els ministeris que exerceixin competències amb repercussió en la política lingüística, amb les finalitats següents:

a) Proposar al Govern els plans d'actuació lingüística.

b) Examinar els projectes per al desplegament o la reforma d'aquesta Llei que presenti el ministeri competent en política lingüística, i fer-hi propostes.

c) Exercir la coordinació de les actuacions en aquesta matèria.

d) Supervisar el seguiment de l'aplicació d'aquesta Llei.

3. Es crearà, també, una comissió administrativa composta per un o més funcionaris del ministeri encarregat de la política lingüística i del ministeri encarregat de l'educació, i un funcionari de cada comú, a fi de coordinar la polí-

tica lingüística del Govern amb la dels comuns. Aquest òrgan no té competències executives, sinó únicament deliberants i consultives.

4. Així mateix, les administracions públiques poden crear consorcis, fundacions o altres entitats que tinguin com a finalitat l'extensió de l'ús de la llengua.

Article 34

Autoritat lingüística

1. En les qüestions relatives a la normativa, l'actualització i l'ús correcte de la llengua es considera criteri d'autoritat l'establert per l'òrgan a què es refereix l'article 33.1 d'aquesta Llei i tot-hom s'hi ha d'ajustar.

2. L'òrgan encarregat de la política lingüística ha de fer les propostes i establir els mecanismes que siguin necessaris prop de les institucions de la llengua catalana encarregades d'establir i actualitzar la normativa a fi que la varietat andorrana, i en general nord-occidental, de la llengua catalana tingui més presència en les decisions sobre l'estàndard oral i en els diccionaris.

Article 35

Cooperació internacional

1. El Govern i els altres poders públics, a fi de mantenir i desenvolupar relacions específiques en favor de la llengua oficial:

a) Han de promoure l'intercanvi i la cooperació en tots els àmbits de la cultura, de l'educació, de la formació professional i de la formació permanent per a adults.

b) Han d'afavorir acords i convenis de col·laboració amb les universitats

i altres organismes estrangers a fi de garantir un desenvolupament global òptim de la llengua oficial.

2. El Govern ha de concloure acords, tractats, convenis o altres actuacions en marcs internacionals, per fomentar-hi la presència de la llengua oficial.

TÍTOL VI

DE LES INFRACCIONS I LES SANCIONS

Article 36

Infraaccions sancionables

1. Constitueixen infraaccions susceptibles de sanció administrativa les contravencions al que preveuen els articles 8, 9, 12, 14.2, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 25 i 27 d'aquesta Llei, o als reglaments que els despleguin.

2. Les infraaccions esmentades a l'apartat precedent poden ser lleus, greus o molt greus.

3. Són infraaccions lleus les contravencions al que preveuen els articles 14.2, 22 i 27.

4. Són infraaccions greus les contravencions al que preveuen els articles 8, 9, 12, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21 i 25, i la reincidència en una infracció lleu en el termini d'un any a comptar de la data de fermesa de la sanció.

5. És infracció molt greu la reincidència en una infracció greu en el termini de tres anys a comptar de la data de fermesa de la sanció.

Article 37

Responsables de les infraaccions

1. En el cas d'infraaccions comeses en l'exercici d'una activitat comercial,

industrial o de serveis, n'és responsable la persona física o jurídica que figura com a titular al Registre de Comerç.

2. Si es tracta d'infraaccions comeses en l'exercici d'una professió liberal, n'és responsable el titular de l'autorització.

3. Si es tracta d'activitats clandestines, n'és responsable el propietari real de l'empresa i, si aquest no es podia determinar, qui n'aparegui al capdavant.

4. Si es tracta d'infraaccions comeses en exercici d'una activitat concedida per una administració pública, n'és responsable el titular de la concessió.

Article 38

Sancions

1. Les infraaccions a què es refereix aquesta Llei són sancionades per aplicació de les mesures següents:

a) Infraaccions lleus: reprensió privada per escrit o multa d'un import màxim de 20.000 PTA.

b) Infraaccions greus: multa de 20.001 fins a 200.000 PTA.

c) Infraaccions molt greus: multa de 200.001 a 500.000 PTA.

2. Les sancions porten sempre aparellada l'obligació de retirar, esmenar o substituir el rètol, el producte o el text, segons el cas, a càrrec de les persones que en són responsables. Si no ho fan en el termini que hagi establert la resolució sancionadora, el Govern ha de procedir a l'execució forçosa a càrrec de les persones infractores.

3. En el cas d'entitats o activitats subvencionades o finançades per qualsevol administració, les sancions per les infraaccions d'aquesta Llei relacionades amb l'objecte de l'aval, el crèdit o l'ajut

poden consistir també en la reducció d'aquests en cas de falta greu, o en la seva retirada o el seu rescabament en cas de falta molt greu.

4. La quantia de la multa, dins dels límits previstos, es gradua procurant assolir l'adequada proporcionalitat entre la infracció i la sanció. A aquest efecte, serveixen de criteris la gravetat de la pertorbació produïda en els drets dels ciutadans, l'existència de perjudicis materials o econòmics, la transcendència social o l'interès públic afectat, el benefici econòmic que perseguia obtenir l'infractor, i la mala fe, la culpa o la negligència.

Article 39

Procediment sancionador

1. Els òrgans competents per a la incoació i la instrucció dels expedients sancionadors són els d'inspecció competent en l'àmbit sectorial en el qual s'hagi comès la infracció, i en qualsevol cas també ho és l'òrgan encarregat de la política lingüística a què es refereix l'article 33.1.

2. Quan es tracti de retirar o d'esmenar rètols, etiquetes o qualsevol altre text, i en tots aquells altres casos en què resulti possible corregir els fets constitutius d'infracció, en incoar l'expedient sancionador, l'òrgan que l'acorda ha de donar a l'expedient un termini raonable per fer-ho. En aquests casos, l'expedient s'ha de sobreseure si l'infractor corregeix els fets sancionables d'acord amb aquesta Llei dins el termini concedit.

3. La instrucció de l'expedient es regeix pel Reglament regulador del procediment sancionador.

4. Les infraccions comeses pels

funcionaris i el personal al servei de les administracions són sancionades d'acord amb el procediment i la normativa sancionadora específics.

Article 40

Òrgans competents

Els òrgans competents per a la resolució dels expedients sancionadors són els següents:

a) Per a les infraccions lleus, el director del qual depengui l'òrgan governamental encarregat de la política lingüística a què es refereix l'article 33.1.

b) Per a les infraccions greus i molt greus, el ministre encarregat de les funcions generals de política lingüística.

Article 41

Terminis de prescripció

Les infraccions a què fa referència aquesta Llei prescriuen al cap de sis mesos, les lleus; al cap d'un any, les greus, i al cap de dos anys, les molt greus. El termini de la prescripció comença a comptar en el moment en què conclouen els fets constitutius d'infracció, i s'interromp des del moment en què s'incoa l'expedient sancionador contra l'infractor.

DISPOSICIÓ ADDICIONAL

Única

Desplegament

1. El Govern és autoritzat per desplegar reglamentàriament aquesta Llei.

2. El Govern ha de dictar les disposicions necessàries per garantir l'ús del català en les activitats relacionades amb les seves competències. Així ma-

teix, les corporacions locals ho han de fer en l'àmbit de llurs competències, d'acord amb aquesta Llei i amb la resta de l'ordenament jurídic.

DISPOSICIONS TRANSITÒRIES .

Primera

Les administracions públiques organitzaran cursos de formació adreçats específicament al personal destinat a un lloc de treball que comporta relació directa amb el públic i que no té el coneixement del català suficient per atendre'l amb normalitat.

Segona

Les empreses disposen d'un termini de dos anys, a comptar de la data d'entrada en vigor d'aquesta Llei, per destinar a l'atenció al públic el personal amb el coneixement del català necessari per atendre amb normalitat el servei que li és encomanat, d'acord amb el que preveu l'article 20 de la Llei.

Tercera

Mentre no s'aprovi la toponímia a què fa referència l'article 14 de la Llei, es declaren topònims oficials tots els que figuren a l'obra «Geografia i diccionari geogràfic d'Andorra», editada pel Consell General el 1977.

Quarta

Les empreses que tinguin un volum

documental considerable disposen de dos anys, des de l'entrada en vigor d'aquesta Llei, per efectuar les traduccions oportunes.

DISPOSICIÓ DEROGATÒRIA

Queden derogades totes les disposicions que s'oposen a aquesta Llei.

DISPOSICIÓ FINAL. ENTRADA EN VIGOR

Aquesta Llei entrarà en vigor al cap de 15 dies de la seva publicació al *Butlletí Oficial del Principat d'Andorra*.

Casa de la Vall, 16 de desembre de 1999

Francesc Areny Casal
Síndic General

Nosaltres els coprínceps la sancionem i promulguem i n'ordenem la publicació en el *Butlletí Oficial del Principat d'Andorra*.

Jacques Chirac
President de la República Francesa
Copríncep d'Andorra

Joan Martí Alanís
Bisbe d'Urgell
Copríncep d'Andorra

Legislació internacional

La presència internacional del Principat d'Andorra possibilita tenir una versió catalana de convencions, tractats internacionals, bilaterals, trilaterals i altres instruments emanats d'organitzacions internacionals. Ensem permet seguir les evolucions polítiques dels països que ingressen en els or-

ganismes internacionals i les evolucions de les diferents adhesions als acords, convencions, esmenes, etc.

a) Tractats bilaterals

El Principat d'Andorra reconeix les negociacions amb països veïns i organismes en els textos següents:

- Decisió 1/1999 del Comitè Mixt CE-Andorra, de 6 de maig de 1999, que modifica l'apèndix a l'acord en forma d'intercanvi de cartes entre la Comunitat Econòmica Europea i el Principat d'Andorra, de 6-5-1999 (BOPA núm. 46, pàg. 1778-1786; annex I, pàg. 1786-1787; annex II, pàg. 1788-1793; annex III, pàg. 1794-1798; annex VI, pàg. 1799-1800).

- Correcció d'errata d'1-12-1999, per la qual s'ha constatat un error de transcripció a la Decisió 1/1999 del Comitè Mixt CE-Andorra, de 6 de maig de 1999, que modifica l'apèndix a l'acord en forma d'intercanvi de cartes entre la Comunitat Econòmica Europea i el Principat d'Andorra (BOPA núm. 46, d'11 d'agost de 1999; núm. 73, pàg. 2547-2551).

- Proposta de ratificació del Conveni entre el Principat d'Andorra i el Regne d'Espanya per a l'ampliació del pont internacional sobre el riu Runer entre les localitats de la Farga de Moles (Espanya) i Sant Julià de Lòria (Andorra), de 10-6-1999 (BOPA núm. 38, pàg. 1361). Conveni entre el Principat d'Andorra i el Regne d'Espanya per a l'ampliació del pont internacional sobre el riu Runer entre les localitats de la Farga de Moles (Espanya) i Sant Julià de Lòria (Andorra), de 10-6-1999 (BOPA núm. 38, pàg. 1361-1363).

- Proposta de ratificació del Conveni entre el Principat d'Andorra i el Regne del Marroc relatiu a l'assistència a persones detingudes i al trasllat de persones condemnades, de 30-9-1999 (BOPA núm. 61, pàg. 2109). Conveni entre el Principat d'Andorra i el Regne del Marroc relatiu a l'assistència a persones detingudes i al trasllat de persones condemnades, de 22 de juliol de 1999 (BOPA núm. 61, pàg. 2109-2112).

b) El Principat d'Andorra i els organismes internacionals

L'activitat internacional andorrana es palesa en:

- Proposta d'acceptació de les esmenes als articles 24 i 25 de la Constitució de l'Organització Mundial de la Salut, de 14-1-1999 (BOPA núm. 9, pàg. 249).

- Proposta d'adhesió al Conveni de les Nacions Unides contra el tràfic il·lícit d'estupefaents i de substàncies psicòtropes, adoptat per la Conferència en la 6a sessió plenària el dia 19 de desembre de 1988 (BOPA núm. 28, pàg. 1012-1014).

Entrada en vigor del Conveni de les Nacions Unides contra el tràfic il·lícit d'estupefaents i de substàncies psicòtropes, de 3-8-1999 (BOPA núm. 46, pàg. 1801).

- Proposta de ratificació del Conveni relatiu al blanqueig, al descobriment, a l'embargament i a la confiscació dels productes del crim fet a Estrasburg el 8 de novembre de 1990, de 22-4-1999 (BOPA núm. 28, pàg. 1012-1014).

Entrada en vigor del Conveni relatiu al blanqueig, al descobriment, a l'embargament i a la confiscació dels productes del crim, de 3-8-1999 (BOPA núm. 46, pàg. 1801).

- Proposta d'adhesió al Conveni de Basilea sobre el control de moviments transfronterers de residus perillosos i la seva eliminació, aprovat per la Conferència de Plenipotenciaris el 22 de març de 1989 i a l'esmena al Conveni adoptada a la tercera reunió de la Conferència de les parts en el Conveni a Ginebra el 22 de setembre de 1995, de 22-4-1999 (BOPA núm. 28, pàg. 1059).

Entrada en vigor del Conveni de Basilea sobre el control de moviments transfronterers de residus perillosos i la seva eliminació, de 3-8-1999 (BOPA núm. 46, pàg. 1801).

- Proposta de ratificació del Conveni per a la salvaguarda del patrimoni arquitectònic d'Europa, de 22-4-1999 (BOPA núm. 28, pàg. 1086).

Entrada en vigor del Conveni per a la salvaguarda del patrimoni arquitectònic d'Europa, de 3-8-1999 (BOPA núm. 46, pàg. 1801).

- Proposta d'acceptació de les esmenes a l'article XIX del Conveni per a la creació de l'organització europea de telecomunicacions per satèl·lit Eutelsat i a l'article 22 de l'Acord d'explotació, de 30-9-1999 (BOPA núm. 61, pàg. 2108).

Durant l'any 1999 el Principat d'Andorra observa:

- Entrada en vigor de la Conveni sobre la prohibició de la utilització, l'emmagatzematge, la producció i la transferència de mines antipersona i sobre la seva destrucció, fet a Oslo el 18 de setembre de 1997, de 8-1-1999 (BOPA núm. 4, pàg. 100).⁴

4. Vegeu REVISTA DE LLENGUA I DRET, núm. 30, pàg. 339.

- Entrada en vigor de la Constitució i del Conveni de la Unió Internacional de Telecomunicacions fets a Ginebra el 22 de desembre de 1992 i dels instruments d'esmena a la Constitució i al Conveni que contenen les esmenes adoptades per la Conferència de Plenipotenciàries a Kyoto el 14 d'octubre de 1994, d'1-3-1999 (BOPA núm. 15, pàg. 565).⁵

c) Documents i tractats internacionals

La publicació al *Butlletí Oficial del Principat d'Andorra* ens permet tenir els textos següents en llengua catalana:

- Esmenes als articles 24 i 25 de la Constitució de l'Organització Mundial de la Salut (BOPA núm. 9, pàg. 249).

- Conveni de les Nacions Unides contra el tràfic il·lícit d'estupefaents i de substàncies psicòtropes, adoptat per la Conferència en la 6a sessió plenària el dia 19 de desembre de 1988 (BOPA núm. 28, pàg. 1014-1028; annex, núm. 28, pàg. 1028). Situació de Conveni de les Nacions Unides contra el tràfic il·lícit d'estupefaents i de substàncies psicòtropes (BOPA núm. 28, pàg. 1028-1040).

- Conveni relatiu al blanqueig, al descobriment, a l'embargament i a la confiscació dels productes del crim (BOPA núm. 28, pàg. 1040-1058).

- Conveni de Basilea sobre el control de moviments transfronterers de residus perillosos i la seva eliminació aprovat per la Conferència de Plenipotenciàries el 22 de març de 1989 (BOPA núm. 28, pàg. 1059-1069; annex I, pàg. 1070; annex II, pàg. 1071; annex III, pàg. 1071-1072; annex IV, pàg. 1073; annex V A, pàg. 1074; annex V B, pàg. 1074-1075; annex VI, pàg. 1075). Estat del Conveni de Basilea sobre el control de moviments transfronterers de residus perillosos i la seva eliminació (BOPA núm. 28, pàg. 1075-1078; declaracions, pàg. 1079-1081; objeccions, pàg. 1081-1084).

- Esmena al Conveni de Basilea (BOPA núm. 28, pàg. 1084). Estat de l'esmena al Conveni de Basilea sobre el control dels moviments transfronterers de residus perillosos i la seva eliminació (BOPA núm. 28, pàg. 1084-1085).

- Conveni per a la salvaguarda del patrimoni arquitectònic d'Europa (BOPA núm. 28, pàg. 1086-1089). Situació del Conveni per a la salvaguarda

5. Vegeu REVISTA DE LLENGUA I DRET, núm. 30, pàg. 337.

del patrimoni arquitectònic d'Europa (BOPA núm. 28, pàg. 1090). Reserves i declaracions (BOPA núm. 28, pàg. 1091).

- Esmenes a l'article xix del Conveni per a la creació de l'organització europea de telecomunicacions per satèl·lit Eutelsat i a l'article 22 de l'Acord d'exploració (BOPA núm. 61, pàg. 2108-2109).

d) Crònica internacional

La consulta del *Butlletí Oficial del Principat d'Andorra* en permet seguir l'evolució dels tractats internacionals i els estats de la qüestió dels països que hi participen.

En l'àmbit de la legislació sobre les persones trobem:

- Conveni relatiu a la protecció dels infants i a la cooperació en matèria d'adopció internacional (l'Haia, 29 de maig de 1993): República eslovaca, d'1-6-1999 (BOPA núm. 43, pàg. 1634).

- Notificació de conformitat amb l'article 48 del Conveni relatiu a la protecció dels infants i a la cooperació en matèria d'adopció internacional (la Haia, 29 de maig de 1993): República del Salvador, de 7-12-1998 (BOPA núm. 4, pàg. 100); República d'Àustria, de 21-12-1998 (BOPA núm. 13, pàg. 478); Regne de Bèlgica, de 26-2-1999 (BOPA núm. 17, pàg. 630); Brasil, de 19-4-1999 (BOPA núm. 27, pàg. 965); República de Panamà, de 29-6-1999 (BOPA núm. 46, pàg. 1801); Xile, de 14-7-1999 (BOPA núm. 48, pàg. 1840); Canadà, de 13-8-1999 (BOPA núm. 61, pàg. 2106); Portugal, de 13-8-1999 (BOPA núm. 61, pàg. 2107).

- Acord europeu relatiu a les persones que participen en els procediments davant el Tribunal Europeu dels Drets Humans: Antiga República Iugoslava de Macedònia, de 23-11-1998 (BOPA núm. 3, pàg. 70).

- Notificació de conformitat amb l'article 11 de l'Acord europeu relatiu a les persones que participen en els procediments davant el Tribunal Europeu dels Drets Humans: Finlàndia, de 8-1-1998 (BOPA núm. 14, pàg. 522); Xipre, de 22-1-1998 (BOPA núm. 14, pàg. 522); Liechtenstein, de 5-2-1998 (BOPA núm. 14, pàg. 523); Luxemburg, de 19-3-1999 (BOPA núm. 38, pàg. 1358); Romania, de 19-3-1999 (BOPA núm. 38, pàg. 1358); Àustria, de 19-3-1999 (BOPA núm. 38, pàg. 1359-1360); Irlanda, de 19-3-1999 (BOPA núm. 38, pàg. 1360); Eslovènia, de 19-3-1999 (BOPA núm. 38, pàg. 1360).

- Notificació de conformitat amb l'article 9 del Protocol addicional número 6 a la Convenció per a la salvaguarda dels drets humans i de les llibertats fonamentals: Bèlgica, de 22-12-1998 (BOPA núm. 13, pàg. 478); Lituània, de 22-1-1998 (BOPA núm. 14, pàg. 522); Regne Unit, de 5-2-1998 (BOPA núm. 14, pàg. 523-524); Bulgària, de 28-5-1999 (BOPA núm. 38, pàg. 1358); Xipre, de 28-5-1999 (BOPA núm. 38, pàg. 1359); Letònia, de 28-5-1999 (BOPA núm. 38, pàg. 1359).

- Notificació de ratificació feta de conformitat amb l'article 9 del Protocol addicional núm. 6 a la Convenció per a la salvaguarda dels drets humans i de les llibertats fonamentals esmenada de conformitat amb el Protocol núm. 11: Regne Unit, de 28-5-1999 (BOPA núm. 44, pàg. 1676); Lituània, de 23-7-1999 (BOPA núm. 76, pàg. 2669).

- Notificació feta de conformitat amb l'article 59 de la Convenció per a la salvaguarda dels drets humans i de les llibertats fonamentals: Liechtenstein, de 9-5-1999 (BOPA núm. 21, pàg. 794).

- Notificació feta de conformitat amb l'article 66 de la Convenció per a la salvaguarda dels drets humans i de les llibertats fonamentals: Finlàndia, de 30-4-1999 (BOPA núm. 44, pàg. 1675-167).

- Notificació de ratificació feta de conformitat amb l'article 59 de la Convenció per a la salvaguarda dels drets humans i de les llibertats fonamentals esmenada de conformitat amb el Protocol núm. 11: Geòrgia, de 28-5-1999 (BOPA núm. 44, pàg. 1676).

- Notificació del Conveni relatiu a l'admissió temporal, fet a Istanbul el 26 de juny de 1990: Itàlia, de 30-8-1999 (BOPA núm. 61, pàg. 2106-2107); Letònia, de 30-8-1999 (BOPA núm. 61, pàg. 2107).

En l'àmbit de la legislació sobre la cultura:

- Notificació de declaració de conformitat amb l'article 10 de la Convenció Cultural Europea: Jersey, d'1-4-1999 (BOPA núm. 44, pàg. 1675).

En l'àmbit de la legislació sobre el patrimoni:

- Estatuts del Centre Internacional d'Estudis per a la Conservació i la Restauració dels Béns Culturals (ICCROM): Maurici, de 5-10-1998 (BOPA núm. 3, pàg. 70); Namíbia, de 29-1-1998 (BOPA núm. 14, pàg. 523); Gàmbia, de 17-2-1999 (BOPA núm. 17, pàg. 630); Congo, de 20-9-1999 (BOPA núm. 56, pàg. 1992).

- Conveni per a la protecció del patrimoni mundial, cultural i natural: República Popular de Corea, de 5-10-1998 (BOPA núm. 3, pàg. 70); Portugal, de 20-9-1999 (BOPA núm. 61, pàg. 2107).

- Notificació de conformitat amb l'article 36 del Conveni per a la protecció del patrimoni mundial, cultural i natural: Botswana, de 29-1-1998 (BOPA núm. 14, pàg. 523); Txad, de 20-9-1999 (BOPA núm. 61, pàg. 2108).

- Notificació de conformitat amb l'article 18 del Conveni europeu per a la protecció del patrimoni arqueològic (revisat): República Txeca, de 22-12-1998 (BOPA núm. 13, pàg. 478); Eslovènia, de 28-5-1999 (BOPA núm. 38, pàg. 1359); la Santa Seu, de 28-5-1999 (BOPA núm. 38, pàg. 1359).

- Notificació de signatura feta de conformitat amb l'article 27 del Conveni per a la salvaguarda del patrimoni arquitectònic d'Europa: Geòrgia, de 5-10-1999 (BOPA núm. 76, pàg. 2669).

En l'àmbit de la legislació sobre el Consell d'Europa:

- Sisè Protocol addicional a l'Acord general sobre els privilegis i les immunitats del Consell d'Europa: França, de 23-11-1998 (BOPA núm. 3, pàg. 70).

- Article 10 del Sisè Protocol addicional a l'Acord general sobre els privilegis i les immunitats del Consell d'Europa: Estònia, de 22-12-1998 (BOPA núm. 13, pàg. 478); Xipre, de 22-1-1998 (BOPA núm. 14, pàg. 522); Liechtenstein, de 5-2-1998 (BOPA núm. 14, pàg. 523); Turquia, de 19-2-1999 (BOPA núm. 17, pàg. 630); Romania, de 30-4-1999 (BOPA núm. 38, pàg. 1358); Polònia, de 28-5-1999 (BOPA núm. 38, pàg. 1360); Rússia, de 28-5-1999 (BOPA núm. 38, pàg. 1360); Eslovènia, de 28-5-1999 (BOPA núm. 38, pàg. 1361); Eslovàquia, de 25-6-1999 (BOPA núm. 44, pàg. 1676-1677).

En l'àmbit de la legislació sobre la legalització de documents:

- Notificació de conformitat amb l'article 15 del Conveni pel qual se suprimeix l'exigència de legalització dels documents públics estrangers (la Haia, 5 d'octubre de 1961): Niue, República Txeca i Veneçuela, de 18-1-1999 (BOPA núm. 13, pàg. 478-479); Irlanda, de 18-1-1999 (BOPA núm. 13, pàg. 479); Samoa, de 18-1-1999 (BOPA núm. 13, pàg. 479); Suècia, de 12-3-1999 (BOPA núm. 21, pàg. 794); Samoa, de 16-7-1999 (BOPA núm. 52, pàg. 1892).

En l'àmbit de la legislació sobre l'economia:

- Notificació feta de conformitat amb l'article 44 del Conveni relatiu al blanqueig, al descobriment, a l'embargament i a la confiscació dels productes del crim: Espanya, de 19-3-1999 (BOPA núm. 76, pàg. 2668); Països Baixos, de 19-3-1999 (BOPA núm. 76, pàg. 2668); Rússia, de 19-3-1999 (BOPA núm. 76, pàg. 2668); Suècia, de 19-3-1999 (BOPA núm. 76, pàg. 2669); Estònia, de 23-7-1999 (BOPA núm. 76, pàg. 2669).

En àmbits diversos:

- Notificació d'adhesió de la República de les Seychelles a la Constitució i Conveni de la Unió Internacional de Telecomunicacions fets a Ginebra el 22 de desembre de 1992, d'11-10-1999 (BOPA núm. 76, pàg. 2669).